

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กำเนิดและ พัฒนาการของเครือข่ายองค์กรวิद्यุชุมชนเชียงใหม่ 2) กระบวนการเตรียมความพร้อมวิद्यุชุมชน ของภาคประชาชน 3) ปัจจัยสนับสนุนและปัญหาอุปสรรคในการจัดตั้งวิद्यุชุมชนทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีเก็บข้อมูลจากเอกสารและ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 16 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ที่ทำให้ภาคประชาชนรวมกลุ่มกัน จัดตั้งเครือข่ายองค์กรวิद्यุชุมชนเชียงใหม่ ได้แก่ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาตรา 40 ให้สิทธิในการสื่อสารแก่ประชาชน และภาคประชาชนในระดับท้องถิ่นถูกละเมิดสิทธิ

ด้านพัฒนาการของเครือข่ายองค์กรวิद्यุชุมชนเชียงใหม่พบว่า มีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการบริหาร 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 (ปี 2543 - 2544) ช่วงก่อตั้งองค์กร ช่วงที่ 2 (ปี 2544 - 2545) ช่วงขยายการมีส่วนร่วมไปสู่ชุมชนมากขึ้น และช่วงที่ 3 (ปี 2545 - 2546) คือ ช่วงปรับขนาดของ องค์กรให้เล็กลง เหมาะสมกับระบบการทำงานแบบอาสาสมัคร

การเตรียมความพร้อมวิद्यุชุมชนของภาคประชาชน พบว่ามีทั้งหมด 4 ประการ คือ

- 1) การเผยแพร่ และรณรงค์สิทธิในการสื่อสารของประชาชน
- 2) การฝึกอบรมวิद्यุชุมชนของภาคประชาชน พบว่าเครือข่ายฯ ได้ฝึกอบรมวิद्यุชุมชนให้แก่ภาคประชาชน จำนวนทั้งสิ้น 10 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวนทั้งสิ้น 195 คน
- 3) การฝึกปฏิบัติจัดรายการวิद्यุชุมชนภายใต้สถานีของรัฐ พบว่า เครือข่ายฯ ได้ สนับสนุนให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมแล้ว ได้ฝึกปฏิบัติจัดรายการวิद्यุชุมชนกับสถานีของภาครัฐ

4) การจัดตั้งวิद्यุชุมชนโดยชุมชน พบว่าสมาชิกของเครือข่ายฯ ได้จัดตั้งและดำเนินการวิद्यุชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 6 สถานี โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจัยสนับสนุนในการเตรียมความพร้อมวิद्यุชุมชน พบว่า มี 3 ด้าน คือ

ปัจจัยด้านการเมือง ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ได้ให้สิทธิคุ้มครองแก่ประชาชนในการเข้าถึงสื่อ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เครื่องส่ง และอุปกรณ์ในการกระจายเสียงของวิद्यุชุมชนมีราคาถูกลง ประชาชนสามารถจัดซื้อได้

ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ 1) ประชาชนตื่นตัวในสิทธิการสื่อสาร 2) สมาชิกในชุมชนเล็งเห็นถึงความจำเป็นของการมีวิद्यุชุมชน 3) เกิดความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ และภาคประชาชนในการผลักดันการปฏิรูปสื่อ 4) มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิद्यุชุมชนเพิ่มขึ้น

ส่วนปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมวิद्यุชุมชน พบว่า

ปัญหาทางด้านการเมือง ได้แก่ 1) การแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์ ทำให้กระบวนการสรรหาคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) มีความล่าช้า 2) วิद्यุชุมชนยังไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นสถานีที่ถูกต้องตามกฎหมาย 3) นโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาวิद्यุชุมชนไม่ชัดเจน 4) นักการเมืองท้องถิ่นแสวงหาประโยชน์จากสถานีวิद्यุชุมชน 5) ประชาชนที่จัดรายการวิद्यุชุมชนภายใต้สถานีของรัฐขาดอิสระในการจัดรายการ

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) กลุ่มนายทุนในท้องถิ่นจัดตั้งวิद्यุชุมชนเพื่อแสวงหากำไร 2) ขาดแคลนงบประมาณในการเตรียมความพร้อมวิद्यุชุมชนของภาคประชาชน

ปัญหาทางด้านสังคม ได้แก่ 1) ขาดแคลนอาสาสมัคร 2) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งและดำเนินการวิद्यุชุมชน 3) คนส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยกับการเป็นผู้รับข้อมูลมากกว่าผู้ส่งข้อมูล 4) สาธารณชนยังมองว่าวิद्यุชุมชนเป็นแหล่งแสวงหากำไรในทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมือง มากกว่าจะเป็นช่องทางแสดงสิทธิการสื่อสารของประชาชน

ABSTRACT

180626

This qualitative research was conducted to examine: 1) origin and development of Chiang Mai Community Radio Network; 2) process and preparation of people's community radio; and 3) favorable factors and obstacles in setting up community radio in terms of political, economic, and social aspects.

The methods used in collecting data were documentary research and in-depth interviews. Purposive sampling of people involved was determined and 16 informants were identified. Information was analyzed within related frameworks and theories.

The results of this study showed that there were two major factors contributing to the forming of the Chiang Mai Community Radio Network. One was Article 40 of the 1997 Constitution which provided communication rights to the Thai people. The other was the violation of people's rights at the local level.

The administrative structure of Chiang Mai Community Radio Network had been divided into 3 periods. The first period (2000-2001) was the founding era. The second period (2001-2003) was the period of community involvement. The third period (2002-2003) was the down-sizing of the organization to fit a voluntary system.

The process of capability building of people's community radio included 4 activities as follows.

- 1) Campaigning the people's rights in communicating.
- 2) Training grass root people in community radio. The total of 10 workshops was provided for 195 participants.

3) Providing on-the-job practice. Chiang Mai Community Radio Network provided opportunities for trainees to practice with state-run radio stations.

4) Establishing community radio stations. Members of Chiang Mai Community Radio Network set up and run 6 community radio stations on the basis of community participation.

There were 3 favorable factors in the preparation for the establishment of community radio.

Political factor: Article 40 of the Thai 1997 Constitution ensured people's rights to media access.

Economic factor: The prices of radio transmitters and equipments had become affordable.

Social factors: 1) People had been more aware of their communication rights; 2) Community members saw the necessity of setting up community radio; 3) There was collaboration between academia and people to push for media reform; and 4) There was an increasing knowledge and understanding of community radio.

Problems in capacity building of community radio were as follows.

Political problems: 1) The interference of various interest groups in the selection of the National Broadcasting Commission (NBC) slowed down the process; 2) Community radio was not yet legally accepted; 3) State policy regarding community radio was unclear; 4) Local politicians made use of community radio; and 5) People working for community radio under state-run radio stations lack freedom of managing their programs.

Economic problems: 1) Many local entrepreneurs set up the so-called community radio stations to make commercial profit; and 2) Lack of financial support in capability building of people's community radio.

Social problems: 1) Shortage of volunteers; 2) People lack knowledge and understanding in setting up and running community radio; 3) The majority of people were familiar with being information-receivers, not information-senders; and 4) The public still viewed community radio as a source for commercial profits and political gains, not as a channel to express people's communication rights.